

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)

DOI: 10.22067/social.2023.78270.1218

مقاله پژوهشی

مطالعه تعیین‌کننده‌های اجتماعی رضایت از زندگی در بین شهروندان

فاطمه گلابی (دانشیار جامعه‌شناسی، گروه علوم اجتماعی، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، عضو مؤسس قطب علمی جامعه‌شناسی سلامت، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران، نویسنده مسئول)

f.golabi@tabrizu.ac.ir

کمال کوهی (دانشیار جامعه‌شناسی، گروه علوم اجتماعی، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران)

k.koohi@tabrizu.ac.ir

فاطمه حاجی محمدی (کارشناسی ارشد پژوهش علوم اجتماعی، گروه علوم اجتماعی، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران)

hjmf74@gmail.com

چکیده

هدف مقاله حاضر بررسی تعیین‌کننده‌های اجتماعی رضایت از زندگی شهروندان ۱۸ سال و بیشتر شهرستان خوی بود. روش تحقیق، پیمایشی و ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسشنامه بود. جامعه آماری تمام شهروندان بیشتر از ۱۸ سال شهرستان خوی بود که حجم نمونه طبق فرمول کوکران ۳۹۸ نفر برآورد شد. برای تبیین مسئله از دیدگاه‌های روان‌شناسی، روان‌شناسی اجتماعی و جامعه‌شناسی و برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS استفاده شد. برای سنجش متغیرها از پرسشنامه استاندارد استفاده شد. آنومی در پنج بعد و احساس امنیت در سه بعد بررسی شد. براساس یافته‌های توصیفی تحقیق، میانگین رضایت از زندگی شهروندان برابر با ۵۰/۹۴ (بین ۲۰-۸۴)، آنومی برابر با ۷۴/۳۷ (بین ۳۲-۱۵۲)، امنیت اجتماعی برابر با ۶۶/۱۴ (بین ۲۵-۱۱۱) و امید به آینده برابر با ۴۳/۳۴ (بین ۱۵-۵۹)

نشریه علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد، سال نوزدهم، شماره ۳، پاییز ۱۴۰۱، شماره پیاپی ۴۱ صص ۱۰۳-۱۳۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۲۵ تاریخ تصویب: ۱۴۰۱/۱۰/۲۱

است. طبق یافته‌های استنباطی، بین آنومی و میزان رضایت از زندگی ($r = -0/623$) رابطه منفی و بین امید به آینده ($r = 0/645$) و امنیت اجتماعی ($r = 0/676$) با میزان رضایت از زندگی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. در بین ابعاد آنومی، آنومی سیاسی و در بین ابعاد احساس امنیت، امنیت روانی دارای بیشترین شدت رابطه با رضایت از زندگی بودند. نتایج رگرسیون نشان داد، متغیرهای امید به آینده، امنیت اجتماعی و آنومی $0/692$ درصد از واریانس رضایت از زندگی را تبیین می‌کنند. نتیجه تحلیل مسیر حاکی از آن است که متغیر آنومی با ضریب تأثیر $0/617$ مهم‌ترین و قوی‌ترین پیش‌بینی کننده تغییرات رضایت از زندگی است. این امر نشان می‌دهد که شرایط آنومیک در جامعه در ابعاد مختلف آن می‌تواند رضایت شهروندان از شرایط زندگی‌شان و به طبع احساس امنیت و امید به آینده آنان را در جامعه متأثر کند.

کلیدواژه‌ها: رضایت از زندگی، امنیت اجتماعی، امید به آینده، آنومی.

۱. مقدمه

امروزه موضوع رضایت از زندگی^۱ از مباحثی است که توجه و علاقه بسیاری از صاحب‌نظران و فیلسوفان را به خود جذب کرده است؛ به طوری که پایه انجام بسیاری از پژوهش‌ها در سرتاسر جهان قرار گرفته و در میان مباحث و مطالعات گوناگون از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (سجودی، ۱۳۹۴، ص. ۲۰). رضایت از زندگی ترکیبی از شرایط فردی و اجتماعی است و در واقع نشانه‌ای از نگرش‌های مثبت نسبت به جهان و محیطی است که فرد را فراگرفته است و در آن زندگی می‌کند (رفیعی بهابادی، ۱۳۹۱، ص. ۵۴). مفهوم رضایت از زندگی که در قرن هجدهم عصر روشنگری گنجانده شده بود، در قرن نوزدهم به‌عنوان وسیله‌ای برای فراهم کردن زندگی خوب به مردم گسترش یافت و بر توسعه دولت رفاه تأثیر گذاشت. در اواخر قرن بیستم، روشنفکران تلاش کردند تا تعریف مناسبی از رضایت از زندگی بیابند و اجزای زندگی خوب و اندازه‌گیری آن را در نظر

1. Life satisfaction

بگیرند. اصطلاح «کیفیت زندگی»^۱ در دهه ۱۹۶۰ معرفی شد؛ با این حال، شاخص‌های اجتماعی در اواسط دهه ۱۹۸۰ جایگزین معیارهای اقتصادی سنتی رفاه و رضایت شدند که بیان می‌کردند با پول نمی‌توان شادی را خرید. استفاده اولیه از این ایده سرزنش بود که بیان می‌کرد، روش زندگی انسان چیزی بیشتر از رضایت مادی است. چندین کتاب مهم درباره رضایت از زندگی منتشر شده است؛ از جمله *کیفیت زندگی آمریکایی* (کمپل^۲ و همکاران، ۱۹۷۶)، *شاخص‌های اجتماعی بهزیستی* (اندروز و ویتنی^۳، ۱۹۷۶) و *پیشرفت اجتماعی ملل*. این کتاب‌ها بر روابط اجتماعی، سلامت، شرایط مرتبط با کار، رفاه شخصی، آزادی، ارزش‌های اخلاقی و ویژگی‌های شخصیتی به عنوان منبع رضایت از زندگی تأکید داشتند (پارسون^۴ و همکاران، ۲۰۱۶، ص. ۲۴). رضایت از زندگی با شاخص‌های سلامت روان و جسم، امید به زندگی، شادکامی و کیفیت زندگی همراه با شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی مانند سلامت و جرم مرتبط است (سواری و همکاران، ۲۰۲۰، ص. ۸۴). رضایت از زندگی سازه‌ای پیچیده و چندبعدی است و تحت تأثیر عوامل و متغیرهای مختلف فردی و اجتماعی قرار دارد؛ به همین دلیل معانی و تعاریف متفاوتی از آن وجود دارد. برخی آن را به عنوان قابلیت زیست‌پذیری یک ناحیه، برخی دیگر به عنوان اندازه‌ای برای میزان جذابیت و برخی به عنوان رفاه عمومی، بهزیستی اجتماعی، شادکامی و مواردی از این دست تعبیر کرده‌اند (چیت‌ساز و همکاران، ۱۳۹۹، ص. ۸). مفهوم رضایت از زندگی به میزان رضایت شخصی اشاره دارد که فرد از زندگی خود احساس می‌کند. طبق تعریف سازمان جهانی بهداشت (WHO)، رضایت از زندگی شامل باورهایی است که فرد در پرتو نظام فرهنگی و ارزشی حاکم بر جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کند، در مورد زندگی، اهداف، انتظارات و علایق خود دارد. این، مفهوم گسترده‌ای است که تحت تأثیر سلامت جسمانی افراد و وضعیت روانی،

1. Quality of life
2. Campbell
3. Andrews & Withey
4. Parsoon

روابط اجتماعی و ارتباط آن‌ها با تمام اجزای محیطی است که در آن زندگی می‌کنند (المحیره^۱ و همکاران، ۲۰۲۱، صص. ۳۰-۳۱). اصطلاح «رضایت از زندگی» یک شاخص مهم از سعادت روان‌شناختی مثبت (بهزیستی روان‌شناختی) است که به‌عنوان ارزیابی شناختی از حوزه‌های زندگی به‌طور کلی یا از حوزه‌های مهم زندگی مانند خانواده و مدرسه تعریف شده است (هابر^۲ و همکاران، ۲۰۰۳، ص. ۱۶). رضایت از زندگی یکی از عوامل مهم در رفاه یک فرد است و بررسی آن در سیستم‌های مراقبت‌های بهداشتی به دلیل ارتباط نزدیک بین سلامت جسمی و روانی و رضایت از زندگی، حیاتی است (سواری و همکاران، ۲۰۲۰، ص. ۸۴).

رضایت از زندگی، منعکس‌کننده احساس و نظر کلی مردم یک جامعه درباره جهانی است که در آن زندگی می‌کنند. رضایتمندی از زندگی پیامدهای زیادی دارد؛ از جمله اینکه رضایت از زندگی زمینه‌ساز تسری رضایت به حوزه‌های گوناگون اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی است و برعکس کاهش رضایت از زندگی، آثار فراوانی در سطوح خرد، میانه و کلان خواهد داشت. افزایش تنش‌ها و مشکلات رفتاری، اضطراب، افسردگی و... از جمله آثار منفی نارضایتی از زندگی در سطح خرد است. در سطوح میانه و کلان نیز پیامدهایی چون کاهش روحیه مشارکت‌جویی، تعاون، اعتماد‌کنندگی، عام‌گرایی و... خواهد داشت (ایمان و کاوه، ۱۳۹۱، ص. ۳). هر جامعه‌ای برای برقراری نظم و فاق اجتماعی، نیازمند افرادی است که بتوانند هنجارها و ارزش‌های جامعه را بپذیرند و براساس این ارزش‌ها و هنجارها به انجام کنش اقدام کنند. در صورتی می‌توان از افراد جامعه انتظار تبعیت از هنجارها را داشت که افراد از زندگی خود رضایت داشته باشند و از انگیزه کافی برای زندگی برخوردار باشند. همچنین رضایت از زندگی نگرش مثبت افراد جامعه را به هم افزایش خواهد داد و این نگرش مثبت به همدیگر باعث نزدیک شدن دل‌ها به یکدیگر و

1. Almahaireh
2. Huebner

افزایش روحیه تعاون و همکاری در جامعه می‌شود (باقری و همکاران، ۱۳۹۳، ص. ۹۳). در رویکردهای جامعه‌شناسی عمدتاً رضایت از زندگی را در تعاملات نظام جامعه و شخصیت بررسی می‌کنند. طبق دیدگاه کارکردگرا، در صورتی که چهار نظام بتوانند پاسخگوی نیازهای فردی انسان باشند، می‌توانند رضایت از زندگی را فراهم کنند. نظام اقتصادی با فراهم کردن نیازهای معیشتی افراد، سلامت و احساس آسایش مادی، نظام سیاسی با تأمین نیاز امنیت و عدالت، نظام اجتماعی با کاهش نابرابری‌ها و ایجاد تحرک اجتماعی و درنهایت نظام فرهنگی با تأمین حس عزت‌نفس و ایجاد هویت فردی، رضایت و خشنودی افراد را به ارمغان می‌آورد (هزارجریبی و فعلی، ۱۳۹۴، ص. ۱۱۸). وجود و تداوم نارضایتی در زندگی مردم برای هر نظام اجتماعی مشکل‌آفرین است؛ زیرا تداوم گسترش آن باعث کم‌رنگ شدن تعهد افراد به نظام ارزشی و اعتماد آنان به دیگر اعضای جامعه می‌شود. با افزایش نارضایتی گرایش افراد برای انتخاب گزینه انقلابی در جهت تغییر وضع موجود بیشتر می‌شود؛ درحالی که اگر رضایت از زندگی بیشتر باشد، گرایش به حفظ وضع موجود بیشتر خواهد بود (هزارجریبی و فعلی، ۱۳۹۴، ص. ۱۱۹). علاقه‌مندی به بررسی عوامل مؤثر بر رضایت و رفاه انسان پیشینه‌ای طولانی در تاریخ زندگی بشر دارد. در واقع اینکه چگونه باید و می‌توان زیست که بهترین منفعت را از زندگی کسب کرد، شاید به قدمت توانایی آدمی برای اندیشه درباره آینده و عبرت گرفتن از گذشته باشد. در توسعه انسان‌محور، مفهوم رضایت از زندگی نشانه رفاه در همه ابعاد فیزیکی، اجتماعی، روحی و روانی، جسمانی، محیط‌زیست زندگی افراد قلمداد می‌شود (باقری، ۱۳۹۳، ص. ۹۲). به نظر محققان، عوامل مختلفی می‌توانند بر رضایت از زندگی افراد اثرگذار باشند که نامور مقدم (۱۳۹۴) تحقیقی در این باره انجام داده و مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار را عدالت اجتماعی، امنیت اجتماعی و... تعیین کرده است. امنیت اجتماعی به معنای امنیت خرده‌نظام‌های درونی جامعه و امنیت نظام درونی جامعه است. عدالت، مفهومی است که هیچ‌کس درباره اصالت و حقانیت آن تردیدی ندارد و دستیابی به آن به‌عنوان یکی از اساسی‌ترین اصول نظام‌های اجتماعی طی دوره‌های مختلف

حیات فکری و اجتماعی بشر مطرح بوده است. همچنین باقری (۱۳۹۳) دین‌داری، احساس محرومیت نسبی، احساس آنومی و پایگاه اجتماعی-اقتصادی را متغیرهای تأثیرگذار تعیین می‌کند. در کنار عوامل ذکرشده، حمایت خانواده تأثیر بسزایی بر میزان رضایت از زندگی دارد؛ چراکه یکی از اساسی‌ترین عوامل محسوب می‌شود.

پایپر^۱ (۲۰۱۹) درباره اینکه که خوش‌بینی یکی از متغیرهای مرتبط با رضایت از زندگی است، استدلال می‌کند که اگر ادراکات انسان با مفهوم مثبت از خود و کنترل شخصی و خوش‌بینی همراه شود، حتی اگر این خوش‌بینی نادرست باشد، چشم‌اندازهای آینده مثبت‌تر خواهند بود؛ زیرا زندگی فقط در مورد کنترل مسائل زندگی روزمره نیست، بلکه کمک به دیگران در مواقع استرس شدید و حوادث تهدیدکننده زندگی نیز است. خوش‌بینی و بدبینی به آینده به‌طور معناداری بر رضایت از زندگی تأثیر می‌گذارد (سواری و همکاران ۲۰۲۰، ص. ۸۶). نل و راسمن^۲ (۲۰۱۸) به بررسی دینداری و امید با رضایت از زندگی پرداختند. نتایج مدل‌سازی معادلات ساختاری، تأثیرات مستقیم دینداری بر امید و تأثیرات غیرمستقیم دین‌داری بر رضایت از زندگی را نشان داد؛ اینکه امید با نقش میانجی باعث افزایش تأثیر بیشتر دین‌داری بر رضایت از زندگی می‌شود (نل و راسمن، ۲۰۱۸، ص. ۲۵۳). شوافه و المحیره (۲۰۱۹) اشاره کردند که استفاده از فناوری بر رضایت از زندگی تأثیر می‌گذارد و می‌تواند آن را از ابعاد مختلف بهبود بخشد (شوافه و المحیره^۳، ۲۰۱۹، ص. ۱۶۶). یافته‌های تحقیق ابوبدر^۴ و همکاران (۲۰۰۳) نشان داد، سلامت جسمانی مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده رضایت از زندگی است. همچنین گردتام^۵ و همکار (۱۹۹۷) رابطه بین شادی و وضعیت سلامت را بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که بین وضعیت سلامتی بالاتر با شادکامی

1. Piper
2. Nell & Rothman
3. Shawafeh & Almahaire
4. Abu-Bader
5. Gerdtham

بیشتر رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. رضایت از زندگی یا شادی مفهومی است که تعریف یا سنجش آن آسان نیست.

در ادبیات اقتصاد راه‌های مختلفی برای تعریف شاخص‌های شادی وجود دارد. مطالعات اقتصادی به بررسی روابط بین شادی و متغیرهای خاص پرداخته‌اند؛ به‌ویژه، برخی از محققان تلاش زیادی برای ارزیابی رابطه بین درآمد و شادی کرده‌اند. آرگیل^۱ (۲۰۰۲) در سنجش رابطه «درآمد و شادی» نتایج متناقضی را به دست می‌آورد؛ به‌عنوان مثال، او مشاهده کرد که افزایش درآمد بر رضایت از زندگی تأثیری نداشته است و برنده شدن در قرعه‌کشی گاهی اوقات تأثیر منفی دارد. علاوه بر این، او دریافت که ثروتمندان همیشه شادتر از مردم عادی نیستند. همچنین آرگیل دریافت که در سطح فردی، افراد بسیار فقیر کمتر خوشحال هستند؛ باین‌حال، در سطح کلان، کشورهای ثروتمندتر سطوح بالاتری از شادی گزارش شده در مقایسه با کشورهای فقیرتر دارند (هسو و وو^۲، ۲۰۲۰، ص. ۲۱). نتایج تحقیق زارعی و همکار (۱۴۰۰) نشان داد، میزان احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان شهر تبریز در حد متوسط است و از میان ابعاد سه‌گانه امنیت اجتماعی، امنیت جانی، مالی و سیاسی به‌ترتیب بیشترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین بین رضایت از زندگی با احساس امنیت اجتماعی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد و میزان احساس امنیت اجتماعی برحسب سطح تحصیلات متفاوت است، اما برحسب جنسیت متفاوت نیست. نتایج تحقیق المحایره و همکاران (۲۰۲۱) نشان داد، دانشجویان مطالعه‌شده از امنیت فکری و رضایت از زندگی متوسطی برخوردار هستند و همچنین بین امنیت فکری، رضایت از زندگی اجتماعی و رضایت از زندگی شخصی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین در مقایسه بین جنسیت‌ها امنیت فکری بین جنسیت‌ها تفاوت ندارد، ولی رضایت از زندگی زنان بهتر از مردان است. به‌علاوه، امنیت فکری و رضایت از زندگی براساس سال تحصیلی تفاوت ندارد.

1. Argyle

2. Hsu & Wu

با توجه به بحث‌های مطرح شده، این تحقیق به مطالعه تعیین‌کننده‌های اجتماعی میزان رضایت از زندگی شهروندان بیشتر از ۱۸ سال شهرستان خوی پرداخته است؛ بر این اساس، این سؤالات مطرح می‌شوند: میزان رضایت از زندگی شهروندان شهر خوی در چه حدی است؟ چه عواملی بر میزان رضایت از زندگی مؤثرند؟ سهم هریک از این عوامل در تبیین رضایت از زندگی چقدر است؟

۲. مبانی نظری تحقیق

در بررسی ادبیات مربوط به این حوزه مشخص می‌شود که تعاریف مختلفی از رضایت از زندگی ارائه شده است. جامعه‌شناسان در مورد مفهوم رضایت و نبود رضایت نظریه‌های مختلف ارائه داده‌اند. تعدادی از آنان نارضایتی را موجب تضادهای اجتماعی دانسته‌اند که به تغییرات اجتماعی منجر می‌شود؛ عده‌ای آن را ناشی از خواسته‌های وسیع انسان دانسته‌اند که پیوسته رو به افزایش است؛ از نظر بعضی، این نقش و منزلت‌های اجتماعی هستند که بر رضامندی افراد و جوامع تأثیر می‌گذارد؛ برخی دیگر آن را در قالب نظم اجتماعی مطرح می‌کنند. بحث مبادلات اجتماعی، منفعت‌کنشگران و پاداش و خسارت‌های ناشی از آن نیز دیدگاه‌های دیگری از جامعه‌شناسی در خصوص بررسی میزان رضایت‌کنشگران در سطوح خرد و کلان است (عباس‌نیا، ۱۳۹۱، ص. ۱۵۷). رضایت از زندگی با احساس ذهنی رضایت، لذت، رفاه، احساس موفقیت، سودمندی و تعلق و همچنین فقدان اضطراب، ناامیدی یا نگرانی مرتبط است. برخی از مفاهیم روان‌شناختی و جامعه‌شناختی اولیه مبتنی بر رضایت از زندگی، هدف‌نهایی زندگی ما را نشان می‌دهند (کیرمانی^۱ و همکاران، ۲۰۱۵، ص. ۲۶۴).

رضایت از زندگی را می‌توان بر اساس عملکرد عاطفی کلی مشخص کرد که در ساختار بهزیستی ذهنی کلی مفهوم‌سازی شود که توسط دو ویژگی شکل می‌گیرد: (الف) داشتن سطح بالای اثرات مثبت و سطح پایین اثرات منفی و (ب) تجربه منظم این احساسات در

طول زمان. رضایت از زندگی به شدت با ویژگی‌های شخصیتی مرتبط است و درگیر شدن در فعالیت‌های فیزیکی یا ذهنی باعث می‌شود که رضایت از زندگی افراد برای مدت زمان طولانی‌تری ماندگارتر شود. مؤلفه‌های نظری رضایت از زندگی اغلب برحسب رفاه یک فرد ارزیابی شده‌اند. ترکیب استانداردهای عینی زندگی و توانایی‌های عملکردی افراد مفهومی با عنوان رضایت افراد از زندگی را تشکیل می‌دهد (ریورا^۱، ۲۰۲۱، ص. ۵). رضایت از زندگی به منزله بعد شناختی شادی یا بهزیستی ذهنی، موضوع مطالعه شاخه‌های مختلف علمی بوده است. به‌طور کلی، در متون جامعه‌شناختی، روان‌شناختی و اقتصادی، از مفاهیم شادی، بهزیستی ذهنی و رضایت از زندگی برای بیان مفهوم مشترکی استفاده می‌شود. داینر^۲ (۲۰۰۲) بهزیستی ذهنی را ترکیبی از بعد شناختی (رضایت از زندگی) و بعد عاطفی (مثبت و منفی) می‌داند. در تعریف دیگری، رضایت از زندگی، مفهوم ذهنی و منحصر به فردی برای هر انسان است که جزء اساسی بهزیستی ذهنی را تشکیل می‌دهد و عموماً به ارزیابی‌های شناختی از زندگی اشاره دارد. این مفهوم شامل یک ارزیابی کلی از زندگی و فرایندی مبتنی بر قضاوت فردی است. رضایت از زندگی، شاخصی برای اندازه‌گیری رفاه، رضایت از روابط با دیگران و توانایی برای کنار آمدن با زندگی روزمره ارزیابی شده است (شجیرات و همکاران، ۱۴۰۰، ص. ۱۲۹).

درباره عوامل مهم مؤثر بر میزان رضایت از زندگی به نظریه‌های مختلف می‌توان اشاره کرد. یکی از این متغیرها، امید به آینده است. بیلی^۳ و همکاران (۲۰۰۷) معتقدند، دو سازه نظری که در چارچوب‌های نظری ارزیابی و پیش‌بینی رضایت از زندگی توجه زیادی به خود جلب کرده است، امید و خوش‌بینی هستند. امید و خوش‌بینی، هر دو نیازمند فرایندهای شناختی مبتنی بر نتایج ارزشمند و درک شده هستند؛ بنابراین امید دارای ادبیات پژوهشی

1. Rivera
2. Diener
3. Bailey

فراوان، تاریخی، عاطفی و شهودی است که در سطوح معنوی، وجودی و اخلاقی نیز توسعه یافته است (ریورا و همکاران، ۲۰۲۱، ص. ۵). مفهوم امید حداقل در بیست سال گذشته توجه محققان و دست‌اندرکاران روان‌شناسی، پزشکی و جامعه‌شناسی را به خود جلب کرده است و توافق نسبتاً جهانی در مورد ویژگی‌های اساسی مفهوم امید حاصل شده است. اگرچه بیشتر محققان امید را چندبعدی تلقی می‌کنند، بیشتر مطالعاتی که این مفهوم را به کار می‌برند، امید را به‌عنوان ظرفیت شناختی می‌دانند که هم تفکر عاملی یعنی اراده برای موفقیت و هم تفکر مسیری را در برمی‌گیرد؛ یعنی توانایی درک‌شده برای شناسایی و پیگیری مسیر موفقیت؛ بنابراین امید با تحقیق و مفهوم‌سازی این تصور همراه است که فرد می‌تواند به اهداف مدنظر برسد.

اسنایدر^۱ (۲۰۰۲) نیز نظریه امید^۲ را مطرح کرد. مشاهده اهداف به‌عنوان اصل سازمان‌دهی اصلی در پشت رفتار انسانی، ستون فقرات نظریه امید را تشکیل می‌دهد. از نظر شناختی، امید در مدل اسنایدر از دو عنصر مجزا تشکیل شده است. اولین عنصر، ظرفیت فردی برای ایجاد مسیرهای موفق است که از طریق آن‌ها می‌توان به اهداف دست یافت؛ با این حال، تنها با ایجاد مسیرها نمی‌توان به اهداف دست یافت. عنصر دوم، مؤلفه انگیزشی است؛ زیرا افراد باید در انتخاب مسیرهای مناسب برای رسیدن به اهداف مدنظر خود اطمینان داشته باشند؛ بنابراین افکار امیدوارکننده منعکس‌کننده این باور هستند که مسیرهای انتخاب‌شده به سمت اهداف مدنظر را می‌توان برای توسعه، حفظ یا افزایش انگیزه دستیابی به کاربرد. براساس نظریه امید، مؤلفه انگیزشی عاملیت است که به ادراک توانایی استفاده از مسیرهای خود برای دستیابی به اهداف دلخواه اشاره دارد. اتفاق نظر وجود دارد که افراد امیدوار مستعد استفاده از عبارت‌هایی مانند «من می‌توانم این کار را انجام دهم» و «من تسلیم نمی‌شوم» هستند؛ یعنی زمانی که امید به دست می‌آید، بهتر می‌توان با موقعیت استرس‌زا کنار آمد؛ زیرا انتظار، نتیجه

1. Snyder

2. Hope theory

مثبت امیدوارکننده است. با توجه به چنین انتظاری، فرد انگیزه می‌یابد تا در مواجهه با نبود اطمینان عمل کند. افرادی که دارای سطوح بالایی از امید هستند، ممکن است عوامل استرس‌زا را چالش‌برانگیزتر ببینند (به جای تهدیدکننده)؛ بنابراین تمایل و انگیزه بیشتری برای حل مسائل استرس‌زا به نفع راه‌حل‌ها دارند (ریورا، ۲۰۲۱، صص. ۳-۴).

استوتلند در تئوری امید، با تمرکز بر عوامل مؤثر بر دستیابی به هدف مطرح می‌کند که «هرچه احتمال دسترسی به هدف بیشتر باشد، تأثیر مثبت آن بر فرد بیشتر خواهد بود.» او در ادامه منظورش تأثیرات مثبت را این‌گونه بیان می‌کند: «هرچه یک فرد برای رسیدن به هدف احتمال کمتری بدهد، ولی اهمیت آن هدف برای وی مهم‌تر باشد، اضطراب و نگرانی آن فرد بیشتر خواهد بود.» استوتلند بر این باور است که تعامل و ارتباط با دیگران در بروز روحیه یأس یا امید در زمینه‌های متعدد اجتماعی عامل تعیین‌کننده‌ای است؛ بنابراین امید یا ناامیدی می‌تواند رضامندی فرد از شرایط فردی و اجتماعی را مشروط کند. براساس این تئوری، رضامندی تابعی از احتمال دستیابی به هدف است و برعکس، نارضایتی تابعی از احتمال دست‌نیافتن به اهداف یا اهدافی است که از نظر فرد بااهمیت تلقی می‌شود (بهابادی و حاجیانی، ۱۳۹۱، ص. ۶۰).

یکی دیگر از عوامل مؤثر بر رضایت از زندگی افراد، وجود آنومی در جامعه است. تئوری‌های مختلفی درباره وضعیت آنومی مطرح شده است که مهم‌ترین آن‌ها نظریات دورکیم و مرتون در این باره است. دورکیم، در تئوری خود بر اهمیت حوزه اقتصاد و بحران‌های اقتصادی و پیامد این بحران‌ها بر آشفته‌گی‌های اجتماعی و ضعف و انحطاط اخلاق عمومی تأکید دارد. او با تأکید بر تغییرات سریع اقتصاد، اظهار می‌کند که اگر تغییرات به‌کندی و آرامی صورت گیرد، انسان می‌تواند با آن انطباق پیدا کند و با آن هماهنگ شود، اما هنگامی که تغییرات، سریع و ناگهانی اتفاق می‌افتد و جامعه دچار بی‌تعادلی شدید می‌شود، انسان نمی‌تواند خود را با آن تطبیق دهد و این باعث نارضایتی و مسائل و آسیب‌های اجتماعی می‌شود (معیدفر و همکاران، ۱۳۹۶، صص. ۱۵-۱۶). همچنین به نظر

دورکیم، انسان‌ها موجوداتی با آرزوهای نامحدودند. در جوامع خوب تنظیم شده، نظارت‌های اجتماعی بر گرایش‌های فردی محدودیت‌هایی ایجاد می‌کنند. هرگاه شیرازه تنظیم‌های اجتماعی از هم گسیخته شود، نفوذ نظارت‌کننده جامعه بر گرایش‌های فردی، دیگر کارایی‌اش را از دست می‌دهد و افراد جامعه به حال خود رها خواهند شد. دورکیم چنین وضعیتی را بی‌هنجاری می‌خواند (کوزر، ۱۳۹۴، صص. ۱۹۱-۱۹۲). با ازهم‌پاشیدگی هنجارها (و از میان رفتن کنترل آرزوها)، آنومی یا یک وضعیت آرزوهای بی‌حد و حصر به وجود می‌آید. از آنجاکه این آرزوهای بی‌حد و حصر طبعاً نمی‌توانند ارضا و اشباع شوند، در نتیجه وضعیت نارضایتی اجتماعی دائمی پدید می‌آید (رفیع‌پور، ۱۳۷۷، ص. ۳۵). آنومی در معنای مرتونی این‌گونه پدیدار می‌شود که نظام فرهنگی-ارزشی با تبلیغ روزافزون ارزش‌های مادی سبب شده است که تمایل به این ارزش‌ها در توده مردم بیشتر شود و در نتیجه دستیابی به ارزش‌های مادی و پول تبدیل به یک ارزش و در نتیجه نیاز شود. این نیاز روزبه‌روز تشدید می‌شود و مردم به دنبال ارضای آن هستند، اما وسایل دستیابی به این ارزش با وضع اقتصادی موجود امکان‌پذیر نیست؛ از این رو نوعی احساس ناکامی و نارضایتی در افراد به وجود می‌آید. طبقات پایین در معرض سطح بالای فشار ناشی از بی‌هنجاری قرار دارند. این فشار بر اثر انفکاک میان رؤیای برابری جامعه و موفقیت برای همه از یک سو، و نابرابری حقیقی در توزیع فرصت‌ها برای تحقق آن رؤیا از سوی دیگر، ایجاد می‌شود. این نابرابری برای اعضای طبقه پایین، محرومان و گروه‌های اقلیت بیشترین شدت را دارد. آن‌ها که همچنان در معرض رویای زندگی باکیفیت هستند و از وسیله‌های مشروع محروم شده‌اند، به وسایل نامشروع متوسل می‌شوند؛ در نتیجه از میزان رضایت از زندگی کمتری دارند (باقری و همکاران، ۱۳۹۳، ص. ۹۴).

اینگلهارت در کتاب خود با عنوان *تحول فرهنگی در جوامع پیشرفته و صنعتی*، آرای خود در این باره را مطرح می‌کند. او به تجربه کشورهای مثل بلژیک و هلند اشاره می‌کند. کشورهایایی که به لحاظ اقتصادی به مراتب پایین‌تر از آلمان، فرانسه و ایتالیا هستند، اما همیشه

در نظرسنجی‌ها درباره رضایت از زندگی، مردم این کشورها رضایت از زندگی خود را در سطح بالا ارزیابی می‌کردند، تا اینکه پس از افزایش نرخ تورم و سیاست‌های اقتصادی در چند ساله اخیر در کشورهای مذکور، این احساس خوشبختی به یک باره کاهش یافت. اینگلهارت با استفاده از این تجربه با مقایسه آن‌ها به این نتیجه رسید که رابطه تقریباً زیادی بین نوسان‌های کوتاه‌مدت رضایت از زندگی و تجربه‌های اقتصادی جوامع مذکور وجود دارد (اینگلهارت، ۱۳۷۳، صص. ۲۹-۳۰). اینگلهارت درباره احساس امنیت می‌گوید: «هرچه احساس امنیت از ارضای نیاز شخصی بالاتر باشد، رضایت وی از زندگی بیشتر خواهد بود؛ هرچند امنیت ابعاد متعددی دارد. به نظر او، امنیت از نظر اقتصادی بیشتر از هر عامل دیگری رضایت افراد را متأثر می‌سازد: امنیت اقتصادی احساس عمومی رضایت از زندگی را در جامعه افزایش داده و به تدریج باعث پدید آمدن یک هنجار فرهنگی نسبتاً عالی می‌شود» (اینگلهارت، ۱۳۷۳، ص. ۷۵).

۲.۱. پیشنهاد تحقیق

پژوهشگران بسیاری، عوامل مؤثر بر رضایت از زندگی را شناسایی کرده‌اند. مطالعات انجام شده در سایر کشورها از سال ۱۹۶۰ به بعد، سبب شناسایی برخی از عوامل مؤثر بر شادمانی شده که بر ۱۰ عامل تأکید شده است: شخصیت، عزت‌نفس، اعتقادات مذهبی، سرمایه اجتماعی، وضعیت اقتصادی، تأهل و جنسیت (شجیرات و همکاران، ۱۴۰۰، ص. ۱۲۷). در داخل کشور نتایج پژوهش نیازی و همکاران (۱۳۹۴) نشان داد، بین عوامل بررسی شده (عدالت اجتماعی، مصرف‌گرایی، امنیت اجتماعی) و میزان رضایت از زندگی، رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. بین عدالت رویه‌ای و رضایت از زندگی رابطه معناداری وجود ندارد. همچنین نتایج رگرسیون این پژوهش نشان می‌دهد، عدالت توزیعی و امنیت اجتماعی به ترتیب ۰,۳۵ و ۰,۴۰ درصد از تغییرات متغیر رضایت از زندگی را تبیین می‌کند. در پژوهش سجودی و همکاران (۱۳۹۴)، رضایت از زندگی به عنوان متغیر وابسته و پذیرش اجتماعی، امید و خوش‌بینی، ویژگی‌های شخصیتی، جنسیت وضعیت تأهل به عنوان

متغیرهای مستقل در نظر گرفته شده‌اند. نشان پژوهش آن‌ها داد، رضایت از زندگی ۵۰,۳ درصد از پاسخگویان در حد متوسط بود، درمقابل ۱۲,۴ درصد از پاسخگویان رضایت کمی از زندگی داشتند و ۳۷,۳ درصد از پاسخگویان رضایت زیادی از زندگی خود داشتند. همچنین بین متغیرهای پذیرش اجتماعی، ویژگی‌های شخصیتی وضعیت تأهل با رضایت از زندگی رابطه معنادار وجود داشت. باقری و همکاران (۱۳۹۳) در تحقیقی با عنوان «بررسی جامعه‌شناختی رضایت از زندگی در میان شهروندان شهر اهواز» به این نتایج دست یافتند که تمامی متغیرهای مستقل با متغیر وابسته رابطه معنادار دارند. همچنین نتایج رگرسیون نشان داد، تنها دو متغیر پایگاه اجتماعی-اقتصادی و احساس انومی معنادار بودند که در مجموع ۳۰ درصد از تغییرات مربوط به رضایت از زندگی را این دو متغیر تبیین کردند. نتایج پژوهش بهابادی و حاجیانی (۱۳۹۱) نشان داد، میانگین رضایت از زندگی شهروندان ایرانی در سال ۱۳۸۴ به‌طور معناداری از حد متوسط کمتر بود. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد، متغیر امید به آینده بیشترین قابلیت را برای تبیین متغیر رضایت از زندگی در بین متغیرهای پژوهش داشت. بعد از آن به ترتیب متغیرهای اعتماد اجتماعی، احساس بی‌قدرتی، پایگاه اقتصادی اجتماعی و احساس عدالت توزیعی قرار داشتند.

رونالد اینگلهارت^۱ (۱۳۷۳) تحقیقات گسترده‌ای درمورد متغیر رضایت از زندگی در کشورهای مختلف انجام داده است. او معتقد است، رضایت از زندگی و خوشبختی با سطوح بالای توسعه اقتصادی متناسب است. او بر این باور است که باید انتظار داشته باشیم ملل مرفه سطوح بالاتر رضایت از زندگی را در مقایسه با ملل فقیر نشان دهند. وی همبستگی بین تولید سرانه ملی و رضایت از زندگی را ۰,۶۷ گزارش کرد. او همچنین با مقایسه رضایت از زندگی در ۱۶ کشور جهان رابطه مستقیم بین دینداری و رضایت از زندگی را اثبات کرد. ارسلان^۲ (۲۰۱۹) مقاله‌ای با عنوان «نقش واسطه‌ای عزت‌نفس و تاب‌آوری در انجمن

1. Ronald Inglehart
2. Arslan

محرومیت اجتماعی و رضایت از زندگی در نوجوانان» انجام داده است. یافته‌های مدل معادلات ساختاری این پژوهش نشان داد، محرومیت اجتماعی به‌طور مستقیم تاب‌آوری و عزت‌نفس را پیش‌بینی می‌کند. محرومیت اجتماعی با مداخله تاب‌آوری و عزت‌نفس رضایت از زندگی را پیش‌بینی می‌کند. این نتایج حاکی از آن است که تاب‌آوری و عزت‌نفس واسطه‌گرایی بین محرومیت اجتماعی و رضایت از زندگی در نوجوانان است. جوانویک^۱ (۲۰۱۹) مقاله‌ای با عنوان «رضایت از زندگی در بزرگسالان: نقش وقایع منفی زندگی ویژگی‌های شخصیتی پنج‌گانه» انجام داد. نتایج نشان داد، ارتباط بین وقایع منفی زندگی و رضایت از زندگی در نوجوانان، مستقل از ویژگی‌های شخصیتی است و از این نتیجه‌گیری حمایت می‌کند که سهم نسبی ویژگی‌های شخصیتی در رضایت از زندگی در نوجوانان دارای فرهنگ خاص است. جانگ^۲ (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان «مسیرهای رضایت از زندگی دانش‌آموزان دوره متوسطه در فقر: بررسی نقش خودکارآمدی و حمایت اجتماعی» نشان داد، حوادث منفی کنترل‌شدنی، رضایت از زندگی را کاهش می‌دهد؛ درحالی‌که خودکارآمدی و حمایت خانواده رضایت از زندگی را افزایش می‌دهد. علاوه بر این، خودکارآمدی به‌عنوان یک متغیر میانجی^۳، ارتباط بین وقایع کنترل‌شده پایه و تغییر در رضایت از زندگی را تقویت می‌کند.

۲.۲. چارچوب نظری تحقیق

در ادبیات نظری این تحقیق بیشتر به تئوری‌های دورکیم، اشنایدر و استوتلند و اینگلههارت اشاره شده است. امید به زندگی یعنی رسیدن به شادی و خوشبختی و مرحله‌ای از زندگی است که فرد را شاد می‌کند و به او احساس امنیت و آرامش می‌دهد؛ زیرا بدون شادی و رضایت، امیدواری ممکن نمی‌شود. امید به زندگی یکی از شاخص‌های توسعه تلقی

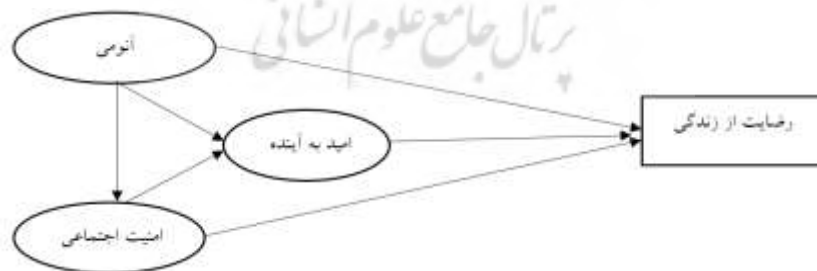
1. Jovanovic
2. Jhang
3. buffering

می‌شود و یکی از مهم‌ترین شاخص‌های شناخته‌شده حیات و سلامت انسان به شمار می‌رود و انسان‌ها به طرق مختلف سعی در گسترش آن دارند. این یکی از اقدامات ویژه سلامت جمعیت است. مقادیر و روند تغییرات آن در طول زمان نتیجه اصلی عملکرد نظام سلامت را نشان می‌دهد. براساس نظریه امید، رضایت از زندگی با مشاهده رفتارهای مفید افزایش می‌یابد و رضایت از زندگی زمانی کاهش می‌یابد که امید به دستیابی به آنچه را انتظار داشتیم از دست دهیم. همچنین احساس امنیت یکی از نیازهای اساسی، ضروری و پایدار اجتماعی است؛ بنابراین ایجاد، حفظ و توسعه آن یکی از اهداف، وظایف و اعتقادات دولت‌هاست. احساس امنیت بخشی جدایی‌ناپذیر از افکار و احساسات افراد در مورد امنیت است؛ به عبارت دیگر، احساس امنیت بخش ذهنی امنیت است. کارشناسان مفهوم امنیت را با مفاهیم مختلفی توصیف کرده‌اند. آنچه از مبانی نظری می‌توان نتیجه گرفت این است که احساس امنیت یک مفهوم چندبعدی است. احساس امنیت در ارتباط با افراد و موقعیت‌های اجتماعی مختلف به اشکال مختلف ظاهر می‌شود. منابع تأمین‌کننده احساس امنیت برای افراد و گروه‌های مختلف جامعه متفاوت از همدیگر است. در نهایت، احساس امنیت در امان بودن یا در امان احساس کردن جان، مال، هویت و اعتقادات خود از تهدید، صدمه، آسیب و نداشتن دغدغه و نگرانی در برآورده کردن نیازهای منطقی زمان حال و آینده است. احساس امنیت به‌عنوان متغیر مستقل برای رضایت از زندگی مطرح شده است؛ زیرا سطح امنیت درک‌شده با رضایت از زندگی مرتبط است. داشتن احساس امنیت در افراد باعث می‌شود که آن‌ها احساس آرامش کنند و نگران جان و مال خود نباشند و آرامش آن‌ها باعث رضایت آن‌ها از زندگی می‌شود. با توجه به تئوری‌های مختلف ارائه‌شده در زمینه آنومی (بی‌هنجاری)، به‌طور کلی بی‌هنجاری را می‌توان به دو سطح تقسیم کرد: بی‌هنجاری در سطح فردی و سطح اجتماعی. بی‌هنجاری در سطح فردی به وضعیت ذهنی یک فرد اشاره دارد که با حس خود او اندازه‌گیری می‌شود. چنین حالتی همراه با اختلافات و نابسامانی‌هایی در سطح فردی است و فرد نوعی احساس پوچی و ضعف غیرمعمولی را تجربه می‌کند. بی‌هنجاری اجتماعی،

نوعی اختلال و بی‌هنجاری جمعی است. جوامعی که در آن‌ها آنومی وجود داشته باشد، در خطر متلاشی شدن قرار می‌گیرند؛ زیرا اعضای آن جامعه هیچ دستورالعملی برای دستیابی به یک هدف مشترک ندارند. در شرایط آنومی، افراد دچار اضطراب، استرس، بی‌انگیزگی، درماندگی، انزوا، از خودبیگانگی و بی‌معنایی می‌شوند که مسلم است بر رضایت آن‌ها از زندگی تأثیر می‌گذارد. همچنین در ارتباط با پیشینه تجربی تحقیق می‌توان گفت، مرور تحقیقات گذشته در ارتباط با رضایت از زندگی و عوامل و متغیرهای مرتبط با آن نشان می‌دهد، متغیرهای مدنظر به صورت جداگانه در هر یک از تحقیقات با رضایت از زندگی سنجیده شده است، ولی مطالعه‌ای افت نشده که متغیرهای مذکور را به طور هم‌زمان بررسی کند. در این تحقیق، هدف محقق بررسی روابط متغیرهای امید به آینده، امنیت، آنومی با میزان رضایت از زندگی شهروندان بوده است.

فرضیه‌ها و الگوی پژوهش براساس مبانی نظری و تجربی بررسی و آورده شده است. فرضیه‌ها عبارت‌اند از:

- به نظر می‌رسد، بین آنومی و ابعاد آن با رضایت از زندگی رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد، بین امنیت اجتماعی و ابعاد آن با رضایت از زندگی رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد، بین امید به آینده و ابعاد آن با رضایت از زندگی رابطه معناداری وجود دارد.

شکل ۱. الگوی نظری پژوهش

۳. روش تحقیق

این تحقیق از نوع کاربردی و پیمایش است. برای گردآوری داده‌ها از ابزار پرسش‌نامه استفاده شده است. جامعه آماری آن‌همه شهروندان بیشتر از ۱۸ سال شهرستان خوی در سال ۹۹-۱۳۹۸ به تعداد ۲۲۲۶۷۹ بود. حجم نمونه براساس فرمول کوکران ۳۹۸ نفر تعیین و انتخاب شدند. واحد تحلیل فرد و روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای بود. ابتدا براساس منطقه‌بندی‌های شهرداری شهرستان خوی، محله‌ها مشخص شده و از هر منطقه چند محله به صورت تصادفی انتخاب شدند. از بین محلات به صورت تصادفی خانه‌هایی انتخاب شد و پرسشنامه در اختیار افراد آن خانه‌ها قرار گرفت. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS استفاده شد. برای سنجش اعتبار ابزار پرسشنامه از اعتبار محتوایی و برای سنجش پایایی ابزار پژوهش از آلفای کرونباخ استفاده شد. پس از تهیه و تنظیم گویه‌های پرسشنامه، مطالعه مقدماتی بر نمونه‌ای ۳۰ نفری از شهروندان انجام شد و سپس آلفای کرونباخ متغیرها مشخص شد. متغیر امید به آینده با ۱۰ گویه، متغیر امنیت اجتماعی با ۲۲ گویه و متغیر آنومی با ۳۰ گویه در قالب طیف لیکرت شش درجه‌ای (کاملاً مخالف تا کاملاً موافق) طراحی شدند. همچنین متغیر وابسته یعنی رضایت از زندگی با ۱۴ گویه در قالب طیف لیکرت شش درجه‌ای تنظیم شد.

جدول ۱. ضریب پایایی رضایت از زندگی و امید به آینده

متغیر	تعداد گویه	ضریب پایایی
رضایت از زندگی	۱۴	۰/۸۷۴

ضریب پایایی	گویه ها	تعداد گویه	متغیر
	<p>۷. من در طول زندگی به خیلی از آرزوهایم دست یافته‌ام.</p> <p>۸. کارهایی که در حال حاضر انجام می‌دهم، نتایج زیادی در بر دارد.</p> <p>۹. از اینکه یک ایرانی مسلمان هستم، احساس غرور می‌کنم</p> <p>۱۰. قانون اساسی طوری تنظیم شده است که هم دین مردم حفظ می‌شود و هم دنیای آن‌ها.</p> <p>۱. امکانات و خدمات رفاهی در جامعه به‌صورت عادلانه توزیع می‌شود.</p> <p>۲. با توجه به شرایط زندگی احساس می‌کنم که از ثروت ملی سهمی عادلانه دریافت می‌کنم.</p> <p>۳. از نوع فعالیت‌های روزانه که انجام می‌دهم، راضی هستم.</p> <p>۴. فرهنگ جامعه ما طوری است که من می‌توانم نظرات و عقاید خود را بیان کنم.</p>		
۰/۸۲۱	۱۰		امید به آینده

جدول ۲. ضریب پایایی متغیرهای آنومی و امنیت اجتماعی

ضریب پایایی کل	ضریب پایایی	تعداد گویه	ابعاد	متغیر
۰/۸۹۲	۰/۵۹۹	۵	فردی	آنومی
	۰/۷۲۰	۷	اجتماعی	
	۰/۷۷۵	۵	سیاسی	
	۰/۷۰۱	۷	فرهنگی	
	۰/۷۳۸	۶	اقتصادی	
۰/۸۶۹	۰/۷۹۴	۳	امنیت جانی	امنیت
	۰/۷۷۱	۶	امنیت مالی	
	۰/۸۷۲	۱۰	امنیت روانی	

۴. یافته‌های تحقیق

در این تحقیق، بازه سنی شهروندان بیشتر از ۱۸ سال است، بیشترین سن ۸۵ و کمترین سن ۱۸ سال است. بیشترین فراوانی مربوط به بازه سنی (۱۸-۲۹) با ۴۶/۷ درصد و کمترین فراوانی (۶۱ سال و بیشتر) با ۷/۸ درصد است. از لحاظ وضعیت تأهل، ۳۶/۹ درصد از پاسخگویان مجرد، ۴/۵ درصد مطلقه و ۴/۳ درصد فوت همسر هستند و بیشترین فراوانی با ۵۴/۳ درصد متأهل است. از نظر وضعیت شغلی، ۱۳/۳ درصد کارمند، ۷/۵ درصد بازنشسته، ۹/۸ درصد بیکار، ۱۶/۳ درصد خانه‌دار، ۱ درصد سرباز و ۱۰/۳ درصد سایر هستند و بیشترین فراوانی با ۲۰/۹ درصد شغل آزاد و دانشجو است. از لحاظ میزان تحصیلات، ۴/۳ درصد از پاسخگویان بی‌سواد، ۱۰/۶ درصد ابتدایی، ۸ درصد راهنمایی، ۹/۳ درصد دبیرستان، ۲۱/۶ درصد دیپلم، ۱۰/۸ درصد کارشناسی ارشد، ۲/۳ درصد دکتری و ۱/۳ درصد حوزوی هستند و بیشترین فراوانی با ۳۱/۹ درصد کارشناسی است. از نظر درآمد ماهیانه خانواده پاسخگویان، درآمد ۳/۵ درصد کمتر از یک و نیم میلیون، ۹/۸ درصد یک میلیون و ۶۰۰ تا دو و نیم میلیون، ۱۷/۱ درصد دو میلیون و ۶۰۰ تا سه و نیم میلیون، ۱۹/۶ درصد سه میلیون و ۶۰۰ تا چهار و نیم میلیون، ۱۸/۹ درصد پنج میلیون و ۶۰۰ تا ۶/۵ میلیون و ۱۰/۱ درصد بیش از ۶/۵ میلیون است و بیشترین فراوانی با ۲۰/۹ درصد چهار میلیون و ۶۰۰ تا پنج و نیم میلیون است. رضایت از زندگی متغیر وابسته پژوهش است که برای سنجش این متغیر از ۱۴ گویه استفاده شد که به صورت طیف شش‌قسمتی بود که نمره ۲۰ بیانگر رضایت از زندگی به میزان خیلی کم و نمره ۸۴ بیانگر رضایت از زندگی به میزان خیلی زیاد است. همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود، میانگین این متغیر ۵۰/۹۴ است. این میزان نشان می‌دهد، میزان رضایت از زندگی نسبتاً کم است. همچنین نتایج توصیفی مرتبط با متغیرهای اصلی تحقیق نشان می‌دهد، میزان آنومی کم و میزان امید به آینده شهروندان و میزان احساس امنیت اجتماعی آن‌ها نسبتاً کم است.

جدول ۳. توزیع پراکندگی متغیرهای اصلی پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	حداکثر	حداقل
امید به آینده	۴۳/۳۴	۷/۳۹	۵۹	۱۵
امنیت اجتماعی	۶۶/۱۴	۱۵/۹۳	۱۱۱	۲۵
آنومی	۷۴/۳۷	۱۹/۱۳	۱۵۲	۳۲
رضایت از زندگی	۵۰/۹۴	۱۱/۵۳	۸۴	۲۰

برای آزمون رابطه و همبستگی بین آنومی و میزان رضایت از زندگی آزمون r پیرسون استفاده شد. نتایج جدول زیر حاکی از آن است که بین این دو متغیر با مقدار معناداری ($p=0,000$) و ($r=-0,623$) رابطه معنادار وجود دارد و شدت رابطه متوسط به زیاد و جهت رابطه منفی است. در بین ابعاد آنومی، کمترین شدت رابطه به آنومی اقتصادی ($r=-0,332$) و بیشترین شدت رابطه به آنومی سیاسی ($r=-0,587$) مربوط است. همچنین بررسی نتایج ارتباط بین متغیر احساس امنیت و ابعاد آن با رضایت از زندگی نشان داد، بین دو متغیر با مقدار معناداری ($p=0,000$) و ($r=0,676$) رابطه معنادار وجود دارد. شدت همبستگی متوسط و جهت رابطه مثبت است. در بین ابعاد متغیر امنیت، امنیت جانی دارای کمترین شدت رابطه و امنیت روانی بیشترین شدت رابطه را با رضایت از زندگی دارد.

جدول ۴. نتایج رابطه بین آنومی و امنیت و ابعاد آنها با رضایت از زندگی

متغیر	رضایت از زندگی
فردی	-۰/۴۹۵
سیاسی	-۰/۵۸۷
اجتماعی	-۰/۴۷۲
فرهنگی	-۰/۴۷۵
اقتصادی	-۰/۳۳۲
آنومی	-۰/۶۲۳

متغیر	رضایت از زندگی
امنیت جانی	۰/۱۵۵
امنیت مالی	۰/۴۷۵
امنیت روانی	۰/۶۷۳
امنیت اجتماعی	۰/۶۷۶

* مقدار معناداری برابر با ۰,۰۰۰

* همبستگی بین امید به آینده و رضایت از زندگی: برای آزمون رابطه این دو متغیر مدنظر نیز از آزمون T پیرسون استفاده شد. نتایج نشان داد، بین دو متغیر با مقدار معناداری ($p=0,000$) و ($r=0,765$) رابطه معناداری وجود دارد. شدت همبستگی متوسط و جهت رابطه مثبت است.

جدول ۵. نتایج رابطه بین امید به آینده با میزان رضایت از زندگی

متغیر	رضایت از زندگی
امید به آینده	۰/۶۴۵

برای آزمون تفاوت میانگین رضایت از زندگی شهروندان برحسب متغیرهای زمینه‌ای، از آزمون تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شد. نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد، میزان رضایت از زندگی شهروندان براساس وضعیت تأهل، وضعیت شغلی، وضعیت تحصیلات، وضعیت درآمد متفاوت است و این تفاوت با توجه به نتیجه آزمون، معنادار است ($p=0,000$). جنس نیز به منزله یکی دیگر از متغیرهای زمینه‌ای تحقیق در مقیاس اسمی دو حالت سنجیده شد. و برای آزمون رابطه آن با میزان رضایت از زندگی آزمون T مستقل استفاده شد. یافته‌ها نشان داد، بین میانگین رضایت از زندگی شهروندان زن و مرد تفاوت معنادار وجود ندارد ($p>0,05$)

جدول ۶. مقایسه رضایت از زندگی شهروندان براساس وضعیت تأهل، وضعیت شغلی، تحصیلات و وضعیت درآمد

مقدار معناداری	F	میانگین	طبقات	متغیرها
۰/۰۰۰	۱۴/۰۱۶	۵۳/۶۶	متأهل	وضعیت تأهل
		۴۷/۳۵	مجرد	
		۴۲/۹۴	مطلقه	
		۵۶/۶۴	فوت همسر	
۰/۰۰۰	۱۳/۷۲	۵۸/۲۲	کارمند	وضعیت شغلی
		۶۰/۱۷	بازنشسته	
		۵۰/۷۵	آزاد	
		۴۱/۲۱	بیکار	
		۴۹/۳۹	دانشجو	
		۵۱/۸۴	خانه دار	
		۳۳/۲۵	سرباز	
		۴۸/۲۲	سایر	
۰/۰۰۰	۶/۷۲	۵۳/۱۴	بی سواد	تحصیلات
		۵۲/۴۸	ابتدائی	
		۴۳/۲۷	راهنمایی	
		۵۱/۲۲	دیپلستان	
		۴۸/۳۸	دیپلم	
		۵۱/۹۳	کارشناسی	
		۴۷/۵۰	کارشناسی ارشد	
		۴۷/۷۸	دکتری	
۰/۰۰۰	۱۷/۶۱	۴۷/۳۵	کمتر از یک و نیم میلیون	درآمد
		۴۰/۲۸	۱,۶۰۰ تا ۲,۵۰۰ میلیون	
		۴۶/۳۵	۲,۶۰۰ تا ۳,۵۰۰ میلیون	
		۴۸/۸۹	۳,۶۰۰ تا ۴,۵۰۰ میلیون	

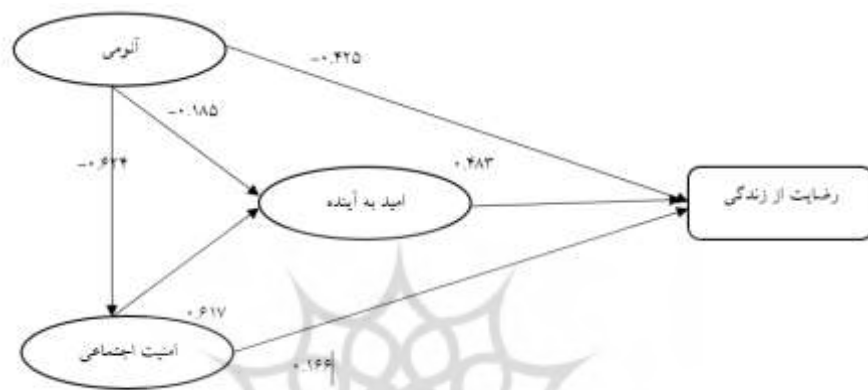
متغیرها	طبقات	میانگین	F	مقدار معناداری
	۴,۶۰۰ تا ۵,۵۰۰ میلیون	۵۴/۹۷		
	۵,۶۰۰ تا ۶,۵۰۰ میلیون	۵۴/۸۸		
	بیش از ۶,۵ میلیون	۵۸/۷۴		
جنسیت	زن	۵۱/۲۶	T	مقدار معناداری
	مرد	۵۰/۵۷	-۰/۵۸۴	۰/۵۵۹

برای تعیین تأثیر هر یک از متغیرهای امید به آینده، امنیت اجتماعی و آنومی بر میزان رضایت از زندگی شهروندان از تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد. براساس نتایج جدول ۷، مقدار کمیت F معنادار است ($p=0,000$) و متغیرهای مستقل حدود ۶۹ درصد از واریانس رضایت از زندگی مدنظر را تبیین می‌کنند. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، با توجه به نتایج جدول، امید به آینده با بتای ۰/۴۸۳ بیشترین و امنیت اجتماعی با بتای ۰/۱۶۶ کمترین مقدار واریانس رضایت از زندگی را تبیین می‌کنند.

جدول ۷. رگرسیون چند متغیری برای پیش‌بینی رضایت از زندگی

P	ضرایب غیراستاندارد		متغیر پیش‌بین	
	ضرایب استاندارد	B		SE
۰/۰۰۰	Beta	-۸/۹۱۲	۲/۲۴۴	مقدار ثابت
۰/۰۰۰	-	۰/۱۲۰	۰/۰۳۲	امنیت اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۱۶۶	۰/۷۵۱	۰/۰۵۴	امید به آینده
۰/۰۰۰	۰/۴۸۳	۰/۲۶۱	۰/۰۲۴	آنومی
۰/۰۰۰	-۰/۴۲۵			
دوربین-واتسون		R Square	R	آماره‌ها
۱/۷۳		۰/۶۹۲	۰/۸۳۲	

در تحلیل مسیر تمام متغیرهای ذکر شده (امنیت اجتماعی، امید به آینده، آنومی) به روش هم‌زمان^۱ وارد رگرسیون شدند و نتایج به شرح زیر است.

شکل ۲. مدل نهایی پژوهش

با توجه به نتایج تحلیل مسیر، تأثیر میزان آنومی بر میزان رضایت از زندگی شهروندان به میزان ۰/۶۱ و معنادار است که به صورت معکوس بر متغیر وابسته تحقیق اثر می‌گذارد. میزان این اثر بر متغیر وابسته به صورت مستقیم ۰/۴۲۵ درصد بوده که این نشان می‌دهد، متغیر آنومی ۴۲ درصد از تغییرات متغیر وابسته رضایت از زندگی را به صورت مستقیم و ۱۹ درصد تغییرات را متغیر رضایت از زندگی را به صورت غیرمستقیم تبیین می‌کنند. تأثیر غیرمستقیم متغیر آنومی را می‌توان این گونه تبیین کرد که با افزایش میزان آنومی در جامعه میزان امید به آینده شهروندان و میزان امنیت اجتماعی کاهش می‌یابد و متعاقب آن، میزان احساس رضایت شهروندان از زندگی کاهش می‌یابد. همچنین بین امنیت اجتماعی و میزان رضایت از زندگی شهروندان رابطه معناداری در حدود ۰/۴۶۴ درصد وجود دارد که به صورت مثبت بر متغیر وابسته تأثیر می‌گذارد. این اثر بر متغیر وابسته به صورت مستقیم

1. Enter

۰,۱۶۶ درصد است که نشان می‌دهد، متغیر امنیت اجتماعی ۱۶ درصد از تغییرات متغیر رضایت از زندگی را به صورت مستقیم و ۲۹ درصد تغییرات متغیر رضایت از زندگی را به صورت غیرمستقیم تبیین می‌کنند. تأثیر غیرمستقیم امنیت اجتماعی بر رضایت از زندگی را این گونه می‌توان توضیح داد که با افزایش میزان امنیت اجتماعی، میزان امید به آینده در شهروندان افزایش می‌یابد و متعاقب آن میزان رضایت از زندگی آن‌ها افزایش پیدا می‌کند. همچنین بین امید به آینده و رضایت از زندگی رابطه معنادار حدود ۴۸ درصد وجود دارد که به صورت مستقیم متغیر وابسته تحقیق را تحت تأثیر قرار داده است.

جدول ۸. اثرات مستقیم، غیرمستقیم، کل

اثرات کل	اثرات غیرمستقیم	اثرات مستقیم	اثرات متغیرها
۰/۴۶۴	۰/۲۹۸	۰/۱۶۶	امنیت اجتماعی
۰/۴۸۳	-	۰/۴۸۳	امید به آینده
-۰/۶۱۷	-۰/۱۹۲	-۰/۴۲۵	آنومی

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

هدف تحقیق حاضر، بررسی و مطالعه تعیین‌کننده‌های اجتماعی رضایت از زندگی شهروندان شهر خوی بود. به‌طور کلی، نتایج تحقیق نشان داد، کافراد حوزوی از زندگی رضایت بیشتری دارند. این یافته با یافته‌های تحقیق تمنایی‌فر و منصوری نیک (۱۳۹۳) مطابقت دارد. به نظر می‌رسد، دین و نگرش‌های دینی که افراد حوزوی دارند، از طریق مکانیسم‌های مسئله‌مدار و هیجان‌مدار به سازگاری و رضایت بیشتر از زندگی منجر می‌شود. دین به نگرش مثبت، معنادار و هدفمند به خود، دیگران و رویدادهای زندگی منجر می‌شود. مسائل دینی و الهی در چندین زمینه مانند هدف و معنای زندگی، نگرش ذهنی مثبت به زندگی و شادی معنوی بر زندگی آن‌ها تأثیر می‌گذارد. درواقع، احساس معنا به زندگی هدفمند می‌انجامد و احساس ارزشمندی فرد را افزایش می‌دهد و البته احساس رضایت از

زندگی را افزایش می‌دهد. همچنین از راه درک معنای زندگی انسان را از احساسات زمینی رها می‌کند و رضایت او را افزایش می‌دهد (رحمتی و همکاران، ۱۳۹۷).

همچنین نتایج نشان داد، میانگین رضایت از زندگی زنان بیشتر از مردان است. این نتیجه با یافته‌های پژوهش متولیان و همکاران (۱۳۹۶) مطابقت دارد. در تبیین علت رضایت کمتر مردان می‌توان به شرایط اجتماعی و اقتصادی کشور اشاره کرد؛ زیرا از یک طرف مردان با مسائل شغلی و کاری درگیر هستند و به دنبال درآمد مناسب برای اداره خانواده و زندگی هستند و بیشتر از زنان احساس مسئولیت می‌کنند و وقتی شرایط اقتصادی و اجتماعی این اجازه را به آنان نمی‌دهد و آن‌ها بیشتر احساس فشار می‌کنند، ولی زنان نگرانی‌های درآمد و مسائل اقتصادی و... ندارند و بیشتر احساس رضایت دارند.

درباره جنسیت نتایج نشان داد، میانگین رضایت از زندگی افراد متأهل بیشتر از دیگر افراد است. این نتیجه با تحقیق ابراهیمی و همکار (۱۳۹۳) مطابقت دارد. برای روشن شدن مطلب باید گفت که ازدواج و تأهل با برآورده کردن نیازهای روانی، جنسی و عاطفی و... باعث ایجاد احساس شادکامی و رضایتمندی در افراد متأهل می‌شود. از نظر علمی و روان‌شناسی، انسان از آمیزه‌ای از غرایز مختلف تشکیل شده است که هر کدام باید به‌طور طبیعی و صحیح ارضا شوند و نیازهای او را برآورده کنند تا انسان به آرامش برسد. یکی از راه‌های برآوردن این نیازها ازدواج است. نتایج پژوهش نشان داد، میانگین رضایت از زندگی افراد با درآمد بالا بیشتر است. درآمد یکی از عوامل تأثیرگذار بر مصرف خانوار است؛ بنابراین افراد با درآمد و پول بیشتر می‌توانند کالاها و خدمات بیشتری خریداری کنند؛ بنابراین فرض این است که درآمد بیشتر سطح مصرف بالاتری را فراهم می‌کند و در نتیجه به رفاه بیشتر منجر می‌شود و باعث می‌شود فرد از زندگی احساس رضایت کند. در واقع، در مورد تأثیر درآمد بر میزان رضایت از زندگی می‌توان گفت که با افزایش درآمد به دلیل تأمین شدن بیشتر انتظارات، خواسته‌ها و رفع نیازهای اولیه افراد، متعاقب آن میانگین رضایتمندی از زندگی افزایش می‌یابد.

همچنین بین متغیرهای اصلی تحقیق (امنیت اجتماعی، امید به آینده، آنومی) و میزان رضایت از زندگی شهروندان رابطه معناداری وجود دارد. مازلو در نظریه سلسله مراتب نیازها، مفهوم «رضایت» را مترادف با «ارضای نیاز، تأمین نیاز و رفع نیاز» می‌داند. او نیز درباره پیامدهای مثبت ارضای نیاز بیان می‌کند که مقولات روانی بسیاری در نتیجه ارضای نیاز بروز می‌کند؛ از قبیل احساس ایمنی، آرامش و امنیت. بعد از ارضای نیازهای جسمی، نیاز به ایمنی برای او مطرح می‌شود. همچنین محسنی تبریزی و حیدری (۱۳۹۰) پژوهشی با عنوان «بررسی تأثیر امنیت اجتماعی بر میزان رضایت از زندگی در میان دانشجویان» انجام دادند. نتایج تحقیق حاضر نشان می‌دهد، بین امنیت اجتماعی و رضایت از زندگی رابطه معنادار وجود دارد. طبق نظریه استوتلند، امید یا ناامیدی می‌تواند رضامندی فرد از شرایط فردی و اجتماعی را مشروط کند.

نتایج تحقیق حاضر نشان می‌دهد، بین امید به آینده و رضایت از زندگی رابطه معنادار وجود دارد. طبق نظریه تطابق آرزو-وضعیت، دورکیم، افزایش آرزوها را یکی از علل ناراضی‌تبی می‌داند؛ از این رو پیوند فرد با جامعه را برای مهار آرزوها مطرح می‌کند. وی بیان می‌کند: رضایت ذهنی فرد از هر جنبه خاص زندگی بازتاب شکاف بین سطح آرزوی او و وضعیت عینی وی است، اما سطوح آرزوهای فرد به تدریج با وضعیت او تطابق می‌یابد. این نتایج با نتایج تحقیق سواری و همکاران (۲۰۲۰) همخوانی دارد. در دوره دگرگونی‌های مداوم، سطح رضایت در حال تغییر است. سطح درآمد فرد نسبت به ویژگی‌هایی چون سواد، جنس، مذهب و... متغیر است؛ به همین دلیل، نوسانات آن بر سطح رضایت مؤثر است. سطح تحصیلات برای تعیین موقعیت اقتصادی اجتماعی مهم‌تر از درآمد محسوب می‌شود و روی هم‌رفته برای بیشتر نگرش‌ها تحصیلات پیش‌بینی‌کننده قوی‌تری از درآمد است. در این تحقیق نیز نشان داده شده است که بین درآمد ماهیانه خانواده و رضایت از زندگی و همچنین بین میزان تحصیلات و رضایت از زندگی رابطه معنادار وجود دارد. این نتایج با نتایج تحقیق هسو و وو (۲۰۲۰) مطابقت دارد.

نتایج تحقیق حاضر نشان می‌دهد، بین آنومی و ابعاد آن با رضایت از زندگی رابطه معنادار وجود دارد. کارل مارکس برای «شیوه تولید و شرایط زندگی مادی» انسان‌ها در جریان تحولات تاریخی-اجتماعی، نقشی بنیادین و زیربنایی قائل است و عامل اصلی در تعیین پایگاه و موقعیت افراد را سرمایه اقتصادی اعم از ابزار تولید و زمین می‌داند. همچنین رونالد اینگلهارت (۱۳۷۳) تحقیقات گسترده‌ای در مورد متغیر رضایت از زندگی در کشورهای مختلف انجام داده است. او معتقد است، رضایت از زندگی و خوشبختی با سطوح بالای توسعه اقتصادی متناسب است. دهقانی و همکاران (۱۳۹۰) پژوهشی با عنوان «بررسی تأثیر سرمایه اقتصادی بر شادی جوانان شهر بابلسر» انجام دادند. رز^۱ (۲۰۱۹) تحقیقی با عنوان «آیا رضایت از زندگی دوباره اشتغال را پیش‌بینی می‌کند؟» انجام داده است. در این تحقیق نیز نشان داده شده است که بین وضعیت شغلی و میزان درآمد ماهیانه با رضایت از زندگی رابطه معنادار وجود دارد.

دشواری اجرای پرسشنامه و صداقت پاسخگویی افراد نمونه از محدودیت‌های این پژوهش بود؛ البته سعی شد با ارائه توضیحات لازم توسط پرسشگر در زمینه هدف پژوهش اعتماد افراد جلب شود و از این طریق زمینه صداقت پاسخگویی آنان فراهم آید. به رغم اینکه روش پیمایشی روش قدرتمند و مناسبی برای جمع‌آوری اطلاعات و نظرات اشخاص است، شاید به‌کارگیری سایر روش‌های تحقیق همچون تحقیقات میدانی، گروه‌های متمرکز، مصاحبه‌های شخصی و روش‌های تحقیق کیفی دیگر، به‌صورت جداگانه یا در کنار این روش، کمک شایانی به گردآوری داده‌های غنی‌تر و مفیدتر در این زمینه کند. در تحقیق حاضر با در نظر گرفتن برخی محدودیت‌ها در زمینه زمان، امکانات، منابع در اختیار و...، تمرکز محقق بر تعداد معدودی متغیر بود. این متغیرها به نظر نگارنده، عوامل درخور توجهی بودند، اما قطعاً عوامل تأثیرگذار دیگری نیز وجود دارد و انجام تحقیقات دامنه‌دار بیشتری را

طلب می‌کند. همچنین به دلیل محدودیت‌هایی که ذکر شد، این مطالعه تنها قادر به بررسی موضوع در یک جامعه (شهروندان شهرستان خوی) بود؛ از این رو باید در تعمیم نتایج آن به سایر افراد جامعه احتیاط شود. پیشنهاد می‌شود، که در تحقیقات آینده مطالعه‌ای در بین شهروندان سایر شهرها انجام شود. به نظر می‌رسد، مطالعه موضوع کنونی به صورت انجام تحقیقات تطبیقی در بین شهروندان یا به تفکیک جنسیت و همچنین در سایر شهرها می‌تواند کمک شایانی به توصیف، تفسیر و بررسی جامع و هرچه بهتر موضوع رضایت از زندگی کند. به منظور آشنایی با سیاست‌ها و راهکارهای توزیع برابانه فرصت‌ها و امکانات همگانی برای افزایش میزان رضایت از زندگی و همچنین مقایسه این موارد با تجارب کشورهای پیشرفته و موفق در عرصه غلبه بر پیامدهای منفی و تقویت نتایج مثبت آن، پیشنهاد می‌شود مطالعاتی اسنادی در این زمینه انجام شود.

کتابنامه

۱. ابراهیمی، ف.، و میرزاحسینی، ح. (۱۳۹۳). رابطه جهت‌گیری مذهبی و رضایت از زندگی در بین زنان مجرد و متأهل شهر قم. *پژوهشنامه اسلامی زنان و خانواده*، ۲ (۳)، ۸۷-۹۹.
۲. ایمان، م. ت.، کاوه، م. (۱۳۹۱). سنجش میزان رضایت از زندگی در میان ساکنان مسکن مهر فولاد شهر اصفهان. *مطالعات جامعه‌شناختی شهری*، ۲ (۵)، ۱-۳۱.
۳. اینگلهارت، ر. (۱۳۷۳). *تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی* (م. وتر، مترجم). تهران: نشر کویر.
۴. باقری، م.، حسین زاده، ع. ح.، حیدری، س.، و زالی زاده، م. (۱۳۹۳). بررسی جامعه‌شناختی رضایت از زندگی در میان شهروندان شهر اهواز. *مطالعات توسعه اجتماعی-فرهنگی*، ۳ (۳)، ۳-۹۱-۱۰۸.
۵. تمنایی فر، م.، و منصوری نیک، ا. (۱۳۹۳). ارتباط ویژگی‌های شخصیتی، حمایت اجتماعی و رضایت از زندگی با عملکرد تحصیلی دانشجویان. *پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی*، ۲۰ (۷۱)، ۱۴۹-۱۶۶.

۶. رحمتی، ا.، مصلحی، ج.، فرهوش، م.، رضاییان بیلوندی، ح.، و نصر اصفهانی، م. س. (۱۳۹۷). نقش عوامل شخصیتی و جنسیت در رابطه بین جهت گیری دینی و رضایت از زندگی در دو گروه طلاب و دانشجویان قم. *تحقیقات بنیادین علوم انسانی*، ۱(۱۰)، ۱۴۵-۱۶۵.
۷. رفیع پور، ف. (۱۳۷۷). *آناتومی جامعه*. تهران: شرکت سهامی انتشار.
۸. رفیع پور، ف. (۱۳۷۷). *توسعه و تضاد*. تهران: شرکت سهامی انتشار.
۹. رفیعی بهابادی، م.، و حاجیانی، ا. (۱۳۹۱). بررسی رضایت از زندگی و عوامل مؤثر بر آن با استفاده از نتایج پیمایش ملی. *جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران*، ۲(۵)، ۵۴-۷۸.
۱۰. ریتزر، ج. (۱۳۷۴). *نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر* (م. ثلاثی، مترجم). تهران: انتشارات علمی.
۱۱. سجودی، ع.، معصومی راد، ر.، آوردیده، س.، و عبدی، ف. (۱۳۹۴). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر رضایت از زندگی، مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه پیام نور واحد شفت. *رویش روان شناختی*، ۴(۱۲)، ۱۹-۳۰.
۱۲. شجیرات، د.، انصاری سامانی، ح.، و مکیان، س. ن. (۱۴۰۰). تأثیر اخلاق پولی بر میزان رضایت از زندگی. *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۳۲، ۴(۸۴)، ۱۱۹-۱۴۰.
۱۳. عباس نیا، پ. (۱۳۹۱). بررسی میزان رضایت از زندگی و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی: شهر ایلام) (پایان نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد). دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران.
۱۴. کوزر، ل. (۱۳۹۴). *زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی* (م. ثلاثی، مترجم). تهران: انتشارات علمی.
۱۵. متولیان، س. م.، نوری، ز.، و حسینی شیروانی، س. م. (۱۳۹۶). رابطه ابعاد دینداری، جنسیت و تأهل با میزان رضایت از زندگی در میان دختران و پسران دانشجوی دانشگاه مازندران. *اسلام و علوم اجتماعی*، ۹(۱۸)، ۱۳۹-۱۵۹.
۱۶. معیدفر، س.، نایی، ه.، سراج زاده، س. ح.، و فیضی، ا. (۱۳۹۶). *تئوری آنومی دورکیم و مرتون؛ شباهت‌ها، تفاوت‌ها و شیوه‌های اندازه‌گیری*. *رفاه اجتماعی*، ۱۷(۶۶)، ۹-۵۱.

۱۷. هزارجریبی، ج.، و فعلی، ج. (۱۳۹۴). احساس امنیت اجتماعی و رابطه آن با رضایت از زندگی، مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه پیام نور استان کرمانشاه. برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۷(۲۷)، ۱۱۸-۱۴۴.

18. Abu-Bader, S. H., Rogers, A., Barusch, A. S. (2003). Predictors of life satisfaction in Frail Elderly. *Journal of Gerontological Social Work*, 38(3), 3-17.
19. Almahaireh, A., Alzaben, M., Aladwan, F., & Aljahani, M. (2021). The Level of intellectual security and its relationship with life satisfaction among Mutah University Students. *Journal of Social Studies Education Research*, 12(3), 46-28.
20. Arslan, G. (2019). Mediating role of the self-esteem and resilience in the association between social exclusion and life satisfaction among adolescents. *Personality and Individual Differences*, 151, 109514.
21. Hsu, Y., & Wu, Ch. (2020). Frailty, socioeconomic factors, and life satisfaction of the elderly. *Journal of Psychology and Behavioral Science*, 8(1), 20-31.
22. Jhang, F. H. (2019). Life satisfaction trajectories of junior high school students in poverty: Exploring the role of self-efficacy and social support. *Journal of adolescence*, 75, 85-97.
23. Kirmani, N. M., Sharma, P., Anas, M., & Sanam, R. (2015). Hope, resilience and subjective well-being among college going adolescent girls. *International Journal of Humanities & Social Science Studies*, 2(1), 262-270.
24. Nell, W., & Rothman, S. (2018). Hope, religiosity, and subjective well-being. *Journal of Psychology in Africa*, 28(4), 253-260.
25. Piper, A. (2019). Optimism, pessimism and life satisfaction: An empirical investigation. *International Institute of Management*, 22, 135-146.
26. Prasoon, R., & Chaturvedi, K. R. (2016). Life Satisfaction: A literature review. *International Journal of Management Humanities and Social Sciences*, 1(2), 25-32.
27. Rivera, M., Shapoval, V., & Medeiros, M. (2021). The relationship between career adaptability, hope, resilience, and life satisfaction for hospitality students in times of Covid-19. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 29, 100344.
28. Sevari, K., Pilram, P., & Farzadi, F. (2020). The causal relationship between perceived social support and life satisfaction through hope, resilience and optimism. *International Journal of Psychology*, 14(1), 83-113.

29. Shawaqfeh, B., & Almahaire, A. (2019). Techno wellness and its relationship with happiness and optimism among University of Jordan Students. *Journal of Social Studies Education Research*, 10(2), 145-167.

